

Liikenneministeri Merja Kyllönen
Maa- ja metsätalousministeri Jari Koskinen
Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson
Valtiovarainministeri Jutta Urpilainen
Liikenne- ja viestintävaliokunta

Asia: Saamelaiskäräjien esitys Nellimin tien perusparantamiseksi

Saamelaiskäräjät ja Nellimin-Keväjärven kolttaneuvosto ovat lähettäneet Teille 12.09.2011 esityksen koskien Ivalo-Nellim yhdystien (nro 969) perusparannusta. Esitykseen ei ole tullut vastausta.

Saamelaiskäräjät on tehnyt hanke-esityksen Nellimin-Keväjärven yhdystien (nro 969) perusparantamisesta 30.5.2012 Lapin maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelmaan.

Saamelaiskäräjät lähestyy Teitä koskien Ivalo-Nellim yhdystien (nro 969) perusparannusta. Ivalo-Nellimin tie on pääosin päällystämätöntä ja tie on todella huonossa kunnossa. Nellimin kylä sijaitsee saamelaisten kotiseutualueella ja koltta-alueella. Nellim on kolttasaamelaisen kulttuurin ydin-alueita sekä kolmen kulttuurin kohtaamispaikka, suomalaisen, inarinsaamelaisen sekä kolttasaamelaisen kulttuurin. Nellimissä on noin 200 vakituista asukasta sekä noin 200 vapaa-ajan asuntoa.

1980-90-luvuilla tietä on perusparannettu ja päällystetty osittain noin 20 kilometrin matkalta, loppuosa 23 kilometriä Koiravaarasta Nellimiin on edelleen mutkainen, kapea savisoratie. Kolttasaamelaisten edustuksellinen elin, kolttien kyläkokous on viimeisten 20 vuoden aikana useaan otteeseen esittänyt eri tahoille tietä perusparannettavaksi 23 kilometrin matkalta. Pohjois-Lapin maakuntakaavassa tieyhteys on merkitty merkittävästi parannettavana tieyhteytenä. Inarin kunta on pitänyt tieyhteyden pikaista parantamista tärkeänä.

Tien huono kunto vaikeuttaa Nellimin kylän kehitystoimintaa ja alueen asukkaiden liikkumista. Erityisesti keväällä ja syysateiden aikaan tie on erittäin huonokuntoinen ja sille annetaan liikenne-rajoituksia. Mutkainen, mäkinen, kuoppainen ja huonopintainen tie on tienkäyttäjille erittäin suuri turvallisuusriski. Myös palo- ja pelastustoimen edustajat ovat useassa eri yhteydessä pitäneet tien kuntoa turvallisuusriskinä. Tien huono kunto on osaltaan johtanut siihen, että säännöllinen linja-autoliikenne Ivalon ja Nellimin kylän välillä on lopetettu. Julkisen liikenteen lopettaminen heikentää kylän elinkeinotoimintaa merkittävästi. Julkisen liikenteen lopettaminen johtaa alueen matkailu- ja elinkeinotoiminnan toimintamahdollisuuksien heikkenemiseen. Julkisen liikenteen puuttuminen autioittaa Nellimin kylää ja asettaa erityisesti autottomat iäkkäät henkilöt epätasa-arvoiseen asemaan. Julkisen liikenteen loppumisen pääsyyinä on tien huono kunto. Inarin kunta on järjestämässä palveluliikenteen Ivalon kylälle, mutta yhteys ei palvele alueen elinkeinoelämän tarpeita eikä mahdollista kylän palveluiden kehittymistä. Tien huono kunto ja linja-autoliikenteen puuttuminen johtavat siihen, että lapsiperheet eivät halua muuttaa Nellimiin ja johtaa kylän näivettymiseen. Nellimin kylällä ei ole peruskoulua, vaan lapset kulkevat kouluun Ivaloon. Tien huono kunto on turvallisuusriski koulukuljetukseen osallistuville lapsille ja jo tämä on omiaan antamaan vanhemmille aiheen poismuuttoon Nellimistä. Nellimin tien huono kunto on jo johtamassa alueen elinkeinojen näivettymiseen, palvelujen pienenemiseen ja poismuuttoon alueelta.

Nellimin tien perusparannus parantaisi alueen liikenne- ja yleistä turvallisuutta ja toisi Nellimin kylän asukkaille yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua elinkeinoelämään ja toisi yhdenvertaiset peruspalvelut myös Nellimin kyläläisille. Nellimin tien perusparannus on kiireellinen hanke ja saamelaiskäräjät ja kolttaneuvosto pitävät ehdottoman tärkeänä, että perusparannukseen varataan resurssit vuoden 2012 budjetista ja perusparantaminen aloitetaan ja saatetaan valmiiksi vuonna 2012.

Perustuslain (731/1999) 17 §:n 3 momentin mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Lain 121 §:n 4 momentin mukaan saamelaisilla on saamelaisten kotiseutualueella kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään. Kolttalain (253/1995) mukaan koltta-alueelle kohdistuvissa merkittävässä hankkeissa tulee kuulla kolttien kyläkokousta. Suomen valtion velvollisuus on huolehtia perustuslain nojalla siitä, että saamelaisilla on mahdollisuus ylläpitää ja kehittää omaa kulttuuriaan. Nellimin saamelaisilla mahdollisuudet kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan ovat heikentyneet oleellisesti ja myös mahdollisuudet päästä lain takaamiin saamenkielisiin palveluihin ovat heikentyneet olennaisesti.

Kataisen hallituksen hallitusohjelmassa ovat liikennepolitiikkaa koskevat seuraavat linjaukset:
Liikennepolitiikan avulla turvataan sujuva ja turvallinen liikkuminen elinkeinoelämän ja asukkaiden tarpeiden mukaisesti. Suomi on pitkien etäisyyksien maa, joka viennistä riippuvaisena tarvitsee myös hyvät ja toimivat yhteydet kaikkialle maailmaan. Liikennejärjestelmän toimivuuden ohella entistä tärkeämmäksi painopisteeksi nousee liikenteen päästöjen vähentäminen ja kestävä kehityksen edistäminen myös liikennepolitiikassa. Työmatkaliikennettä, joukkoliikenteen toimivuutta ja liikenneturvallisuutta on parannettava arjen sujuvan liikkumisen turvaamiseksi. Liikennealan lainsäädännön valmistelussa ja liikennehankkeissa kiinnitetään huomiota esteettömyyteen ja toiminnan vaikutuksiin eri väestöryhmille ja yhdenvertaisuudelle, erityisesti iäkkäiden, lasten ja vammaisten henkilöiden kannalta.

Yhdenvertaisuuslain (21/2004) 7 §:n 2 momentin mukaan: ”Tällä lailla ei estetä sellaisia erityistoimenpiteitä, joiden tavoitteena on tosiasiallisen yhdenvertaisuuden saavuttaminen 6 §:n 1 momentissa tarkoitetusta syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai lievittämiseksi (positiivinen erityiskohtelu). Suomen ratifioiman kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen (KP-sopimus, SopS 7-8/1976) artiklan 27 mukaan niissä valtioissa, joissa on kansallisia, uskonnollisia tai kielellisiä vähemmistöjä, tällaisiin vähemmistöihin kuuluvilta ei saa kieltää oikeutta yhdessä muiden ryhmänsä jäsenten kanssa nauttia omasta kulttuuristaan, tunnustaa ja harjoittaa omaa uskontoaan tai käyttää omaa kieltään. Sopimuksen täytäntöönpanoa valvova YK:n ihmisoikeuskomitean vuonna 1994 antaman yleiskommentin nro 23 (50) ja komitean Suomea koskevien näkökantojen mukaan artikla edellyttää sanamuodostaan suojelemiseksi huolimatta myös positiivisia erityistoimia vähemmistöön kuuluvien kulttuurioikeuksien suojelemiseksi.

Saamelaiskäräjät toteaa, että Suomen kansainväliset velvoitteet ja yhdenvertaisuuslaki edellyttävät Nellimin tien perusparannusta, jotta Nellimin alueen asukkaiden yhdenvertaisuus toteutuu hallitusohjelman linjausten mukaisesti.

Hallitusohjelma linjaa, että *liikennepoliittisella selonteolla – joka laaditaan laaja-alaisella strategisella ministerityöryhmällä – linjataan yli vaalikauden ulottuvat strategiset tavoitteet tulevien hankkeiden pohjaksi ja valtakunnan keskeisten liikenneverkkojen kehittämiseksi. Tässä työssä on muun muassa varmistettava maankäytön, asumisen, liikenteen, palvelurakenteiden ja kestävä kehityksen huomioon ottaminen ja elinkeino- sekä aluekehityksen edellytykset. Investointien hankkearviointia uudistetaan siten, että hankkeiden taloudelliset sekä työllisyys-, päästö- ja aluepoli-*

tiikkaan liittyvät vaikutukset huomioidaan arvioinnissa. Myös alempiasteisen tieverkon kunnosta huolehditaan maaseutuelinkeinojen ja metsätalouden toimintaedellytykset turvaavalla tavalla. Hallitusohjelmassa hallitus sitoutuu kehittämään saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ja saamelaiskäräjien toimintaedellytyksiä.

Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan Nellimin tien perusparannus tukisi hallitusohjelman toteuttamista. Saamelaisten kotiseutualueen elinvoimaisuutta ja saamelaisen kulttuuri-itsehallinnon toimintaedellytyksiä heikentää saamelaisten poismuutto pois saamelaisten kotiseutualueelta. Saamelaisen kulttuuri-itsehallinnon toimintaedellytyksien turvaaminen edellyttää saamelaisten kotiseutualueen elinvoimaisuuden säilyminen. Nellimin kylän elinvoimaisuuden heikkeneminen on huolestuttavaa ja uhkaa erityisesti kolttasaamelaisten yhdenvertaisuutta ja mahdollisuuksia kehittää omaa kielitään, elinkeinoja ja kulttuuriaan.

Maantielain (503/2005) 3 pykälän mukaan maantieverkon kehittämisessä ja kunnossapidossa on kiinnitettävä huomiota siihen, että tieliikennejärjestelmä osana koko liikennejärjestelmää edistää valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteuttamista ja alueiden kehittämistä. Maantielain 3 pykälässä määrätään, että maantieverkon tulee tarjota mahdollisuus turvalliseen ja toimivaan liikkumiseen ja kuljettamiseen koko maassa kohtuullisin kustannuksin ottamalla huomioon eri väestöryhmien liikkumistarpeet ja eri elinkeinoalojen kuljetustarpeet. Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan Nellimin tien heikko kunto on maantielain 3 § vastainen.

Saamelaiskäräjät vaatii välittömiä toimenpiteitä Nellimin tien parantamiseksi. Myös Suomen kansainväliset velvoitteet, ennen kaikkea Yhdistyneiden Kansakuntien julistus alkuperäiskansojen oikeuksista velvoittaa Suomen valtiota ryhtymään välittömiin toimenpiteisiin kolttasaamelaisten elinolojen parantamiseksi. Suomi on allekirjoittanut julistuksen ja osallistunut vahvasti julistuksen muotoiluun ja Suomella on hyvin suuri moraalinen vastuu toimeenpanna julistusta tehokkaasti yhdessä Kolttaneuvoston ja Saamelaiskäräjien kanssa.

Julistuksen artikla 21 takaa alkuperäiskansoille oikeuden sosiaalisten, taloudellisten, terveydellisten ja opetuksen paranemiseen ja kehittymiseen. Julistuksen mukaan valtioiden tulee tehdä tehokkaita toimenpiteitä, jotta alkuperäiskansojen taloudellinen ja sosiaalinen asema paranee. Valtioiden tulee kiinnittää erityistä huomiota alkuperäiskansavanhusten, naisten, nuorten, lasten ja vammaisten oikeuksien toteutumiseen.

Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan Nellimin tien perusparannus parantaisi kolttasaamelaisten taloudellista asemaa ja helpottaisi vanhusten ja lasten liikkumista ja mahdollistaisi säännöllisen julkisen liikenteen aloittamisen uudelleen Nellimin kylän ja Ivalon välille. Artiklan 21 nojalla Nellimin tien perusparannus tulisi aloittaa heti. Lisäksi julistuksen artiklan 39 mukaan alkuperäiskansoilla on oikeus valtioiden taloudelliseen ja tekniseen tukeen julistuksen toteuttamiseksi. Suomen valtioilla on velvollisuus alkuperäiskansajulistuksen nojalla osoittaa varoja Nellimin tien perusparannukseen.

Vähemmistövaltuutettu on pitänyt Nellimin tien perusparannusta erittäin tärkeänä, koska se tukisi kolttasaamelaiskulttuuria (liite). Saamelaiskäräjät ja kolttaneuvosto vetoavat valtiovarainministeriöön, jotta se varaa resurssit tien perusparannukseen.

Saamelaiskäräjät esittää, että eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta esittäisi ensi vuoden budjettiin tai lisätalousarvioon Nellimin tien perusparannukseen tarvittavat varat. Saamelaiskäräjien

näkemyksen mukaan hallitusohjelman toteuttaminen velvoittaa Nellimin tien perusparannuksen välitöntä aloittamista.

Saamelaiskäräjät pyytää tapaamista asiassa liikenneministerin kanssa ja pyydämme vastausta esitykseen pikaisesti. Saamelaiskäräjät pyytää liikenne- ja viestintävaliokuntaa kuulemaan saamelaiskäräjien ja koltthaneuvostoa suunnitellessa uusia väylähankkeita ja ottamaan esitys huomioon toiminnassaan. Saamelaiskäräjät pyytää maa- ja metsätalousministeriötä edistämään hanketta, koska kolttalain toimeenpano kuuluu ministeriön vastuulle. Koska saamelaisasiat kuuluvat kokonaisuudessaan oikeusministeriön vastuulle, pyydämme oikeusministeriötä edistämään valtioneuvostossa Nellimin tien perusparannusta.

Hyväksytty Saamelaiskäräjien kokouksessa 20.6.2012.

Klemetti Näkkäljärvi
Saamelaiskäräjien puheenjohtaja

Minna Vaarala
Ma. esittelijä

Liite: Vähemmistövaltuutetun kannanotto koskien Nellimin tietä

Tiedoksi:
Vähemmistövaltuutettu Eva Biaudet
Koltthaneuvosto
Lapin Ely-keskus
Lapin liitto
Inarin kunta